

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Disse tre korte øvelser lærer eleverne, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt. Og hvordan man laver en god overskrift.

De to slags tekster er meget vigtigere, end mange tænker, i bøger, aviser og magasiner. Og på SoMe er en god overskrift og billedtekst jo helt afgørende.

Hvis I laver Børnenes Egen U-landskalender, skal eleverne netop vælge fotos og skrive billedtekster til. Det gør disse øvelser her dem dygtigere til.

Du får også baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

Inspiration til læringsmål:

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring:

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar:

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetsskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik

Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der fx billedtekster til alle de fotos, der skal fortælle om årets land. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige.

På de følgende sider får du en række eksempler, du kan bruge i klassen – vis dem på storskærmen, eller del dem ud og diskuter, hvilke billedtekster der fungerer godt og hvorfor. Du kan også vise sider fra elevbogen med billedtekster, du synes, fungerer godt – eller bede eleverne selv gå på jagt i bogen og udvælge et billede med billedtekst, som de selv synes er særlig sjovt eller interessant.

Desuden får du her i opgaven tre små øvelser, eleverne kan arbejde med – alene eller i grupper.

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster meget vigtige for læseren.

Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

De tre vigtigste pointer om billedtekster

- En billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- En god billedtekst (og et billede, som passer godt til den) er en fantastisk chance for at fortælle læseren noget vigtigt. Næsten alle læser nemlig allerførst billedteksterne og overskrifterne, når de åbner en ny side i en bog, i en avis eller på nettet. Ofte er det også det eneste, de læser, inden de bladrer videre. Derfor skal man bruge billedteksten til at fortælle læseren det, man synes er allervigtigst. Og derfor gør dygtige redaktører sig meget umage med netop billedtekster.
- Man skal altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se dette billede, hvad skal hun lære af det, hvad vil jeg gerne fortælle hende med det?

To sikre veje til en god billedtekst

1. Billedtekster kan forklare direkte, hvad man kan se på præcis dette billede. Fx om lige disse personer eller lige denne bil på lige dette sted.
2. Billedtekster kan i stedet bruges som en lille faktatekst, der fortæller læseren noget mere generelt om et fænomen – og hvor billedet så bare viser et eksempel.

Man kan også sagtens blande de to måder.

To sikre veje til en dårlig billedtekst

1. Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet ekstra til billedet. Så kan den godt undværes. Men så er billedet også tom pynt – og læseren bliver ikke klogere af at se på det.
2. Skriver man blot, hvad man selv synes – eller skriver man om noget helt andet end billedet viser – så fortæller billedteksten heller ikke noget om billedet. Og så er den helt uinteressant for læseren.

Det er lige så vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er billedteksterne og overskrifterne det vigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet. Og på de sociale medier er billedteksten afgørende: Meget af indholdet på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer jo udelukkende ved hjælp af et billede med en overskrift og en kort (billed-)tekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

Opgaven: En classesamtale og tre øvelser

- Et ark med eksempler til at vise frem til classesamtale.
- En elevøvelse med billedtekster.
- To elevøvelser med overskrifter.

Klassesamtale: Hvilke billedtekster virker godt?

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

1. Drengen har samlet en masse grene. De skal bruges til familiens bål. Her laver de al deres mad. Det er børnene, der skal finde brænde.
2. Drengen har en brun trøje på. Han har mange pinde.

1. Her er der mange mennesker, og deres hus er brunt.
2. Her er en stor familie. I Uganda bor der ofte mange fra den samme familie i en landsby. Nogle gange bor de endda i det samme hus.

1. Flodhesten ser sød ud, men man skal ikke gå tæt på. Den er farlig, når den bliver sur. Den er kæmpestor og stærk. Og så kan den løbe meget hurtigt.
2. Flodhest.

1. Alle børnene sidder inde i klassen. Jeg tror, det er en skole.
2. I skolen har næsten alle børnene det samme tøj på. Sådan er det i Uganda og i mange andre lande. Det hedder en skole-uniform.

1. Jeg synes, det her ser ret ulækkert ud. Jeg kan ikke lide tomater og andre røde ting. Der er heller ikke nogen tallerken. Jeg kan bedre lide pizza.
2. Det her spiser mange folk i den store by Kampala. Det er æg og tomat og pandekage. De spiser det til frokost. Det hedder en rolex.

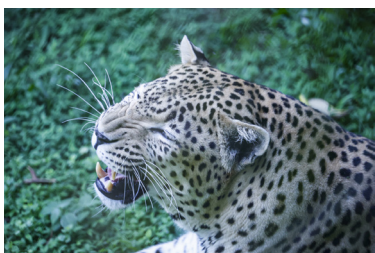
1. De er meget grønne.
2. Alle planterne her er bittesmå træer. De bliver passet og plejet. Når de blevet store nok, skal de plantes ud i bjergene i Uganda. Så bliver de til skove.

Øvelse: Skriv selv billedtekster

Gør billedet spændende ved at fortælle noget, du har lært om Uganda. Noget, man kan se på billedet.

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten.

Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af disse overskrifter ville give dig lyst til at læse en tekst, der står nedenunder? Og hvilke fortæller for lidt?

Billede 3

Biler

Der er landsbyer

Side om Uganda

Gorillaer kan lide at lege

Smag et ægte sukker-rør!

Dette er en børnehave for træer

Skolen her er lillebitte

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

En vigtig og hård banan

Matoke er navnet på en grøn banan, som de bruger til aftensmad. Den er hård og skal koges. Lidt som en kartoffel. De laver mos af den og spiser den med grøntsager til.

Skriv nu selv overskrifter til teksterne:

I landsbyerne laver de mad på bål. Det meste mad bliver kogt i store gryder. Ofte er der nemlig mange folk i en familie, så der skal laves meget mad.

Der er ikke vandhaner i landsbyerne. Men der er mange små bække og kilder tæt på. Det er børnenes job at gå hen og hente vand i plastik-dunke.

Gorillaer kan godt klatre i træer, også de små unger. Men for det meste er de nede på jorden. De laver en rede af blade og grene på jorden, når de skal sove.

Børnene har ikke ret meget legetøj. Men de er gode til at lave noget selv. Drengen her har selv lavet sig en fodbold. Den har han lavet af gamle plastik-poser.

I bjergene har mange børn en lang vej til skole. Den kan også være ret svær. Det går op og ned, og stierne er ikke så gode. I regntiden er det ekstra besværligt. Så bliver stierne til mudder.

De fleste familier har også geder som husdyr. De er nemlig smarte. De æder både græs, blade og mad-affald. Og så giver de familierne mælk, kød og skind til at lave ting af.